

Hibák a nevelésben és tanításban.

A gyakorlat embere óvatos kritikával nézi a hosszasan elmélkedő neveléstudományi értekezéseket. Szép az elmélet, de a tanárnak nemcsak elméletre van szüksége, hanem gyakorlatra is. A gyakorlatban pedig főképp annak tudatára: milyen hibákat kell elkerülnie nevelői és oktatói működésében.

A magam tapasztalatai alapján közreadok néhány szakaszt iskolai jegyzeteimből. Szeretnék rámutatni arra: milyen szempontokat kell a tanárnak szem előtt tartania, ha azt akarja, hogy munkája zavartalan hatású legyen.

Hiba, ha nem vagy nevelői lélek.

A tanárnak nevelői lelket kell belevinnie órájába. Szeretetet szaktárgya iránt, szeretetet tanítványai iránt. Csak akkor gyúl a láng a lángról, ha a tanár is a szeretet és tudás élő és lobogó fáklyája. Érezze a diák, hogy a tanár nem az ellenfele, hanem a segítőtársa. Legyen a tanár mindenben példakép: a lélek nagyságában csakúgy, mint a művelt magatartásban. Derű sugározzék a tanár arcáról, megnyugtató hatású ember legyen, ne legyen rendőr. A fegyelemtartás jól megfér a szeretettel.

Hiba, ha hivatalnoknak érzed magad.

Az élet küzdelmeiben elfáradt, kedélytelen, száraz tanár hivatalszobába és nem katedrara való. Ha belépsz a tanterembe s úgyis el kell töltened az órát, legyen a munkád lelkes munka. Ha érzed, hogy unalmas mesterember vagy és pusztán a megélhetésért dolgozol, követsz át a munkakörbe. A fáradt tanár, komor tanár, epés tanár nem egyéb az iskola szomorú tehertételénél.

Hiba, ha nem erősíted a nemzeti szellemet.

Ha van valami, amit minden tantárgy minden tanárának szem előtt kell tartania, az a nemzeti érzés. Gyáva népnek nincs hazája! Elpusztul az a nemzet, amelynek fiai nincsenek átitatva attól a gondolatától, hogy ők különbek minden velük versengő szomszédjuknál. Megalkuvást nem ismerő magyarokat kell nevelnünk. Sohase tévesszük szem elől a nemzeti dicsőség kiemelését.

Hiba, ha nem ápolod a vallásos érzést.

Mit adhatunk embertársainknak, ha elveszük tőlük őseiktől öröklött hitüket? Elégedetlenség és boldogtalanság lép a vallástalanság nyomába. Aki könnyelmű megjegyzésekkel a kétkedés magvát szórja el az ifjúság lelkébe, az szerencsétlenné teszi a gondjára bízott gyermekeket. Mondhatnánk azt is: áruháza követ el hivatása ellen.

Hiba, ha nem fejleszted az erkölcsi ítélőerőt.

Tanítás közben minden alkalommal utalj az erkölcsi értékekre és az erkölcsi értéktelenségekre. Ne tarts hosszadalmas prédikációt, csak azt véd a tanuló lelkébe, ami szép, jó, igaz. Alakítsd ki tanítványaidban az értékelő felfogást az emberről és világról, hadd tudjanak ők is állást foglalni az értéktelenségek ellen. Ha tanítványaid tudják, hogy az anyagi javak csak az erkölcsi és szellemi értékek után következnek, máris nagy szolgálatot tettél a nevelés ügyének. Vigyázz minden értékelő megjegyzésedre. Ha sugalmazó erejű tanár vagy, szavadra esküsznek a tanulók, ha lelkiismeretes tanár vagy, minden kijelentésedet meg fogod fontolni.

Hiba, ha bírálgod a társadalmi rendet.

A társadalom bírálata nem az iskolába való. Ha diákjainkat a magunk fanyar példájával rákapatjuk arra, hogyan kell iróniával tárgyalni az állami és társadalmi élet kóros jelenségeit, ők is hajlamosak lesznek a szép és jó kipellengetésére. Ifjúságunk lelkét tisztítsuk meg minden nyegleségtől, de a politikai és társadalmi élet kritikája nem tartozik feladataink közé.

Hiba, ha nem ragaszkodói a külső rendhez.

Az atyai szeretet és vonzó modor jól megfér a fegyelem megkövetelésével. Az ifjúság szereti a rendet és a szófogadást. A nevelői eljárás még külsőségeiben is legyen egyöntetű. Ha belépsz az osztályba, követeld meg tanítványaidtól, hogy néma felállással adjanak kifejezést tiszteletüknek. Mindaddig, amíg a katedréről végig nem szemléled őket és engedélyt nem adsz a leülésre, a tanulók mozdulatlanul álljanak a helyükön. A leülés pillanatától kezdve megengedheted a legkényelmesebb ülést, csak a beszélgetést és sugdolódzást zárd ki, mert ez megbontja az osztály rendjét. Az óra befejeztével az osztály ismét felállással nyilvánítsa tiszteletét.

Hiba, ha nem látsz és nem hallasz.

Mozgás, sűgás, nevetgélés, beszélgetés, az osztály egy része a következő órára készül, a hátulsó padokban ülök

mindennel foglalkoznak, csak azzal nem, amiről szó van. Ha ilyen tanár vagy, milyen a dolgozatírás? Mindenki jól dolgozik, mindenki tud, mert se nem hallasz, se nem látsz. Csak ha külön zárnád egymástól a tanulókat, akkor derülne ki, hogy nem tudják megoldani a legegyszerűbb feladatot sem, mint ahogy felelni sem tudnának, ha látnál és hallanál.

Hiba, ha megtűröd a szerénytelen viselkedést.

Ha a szülők örülnek gyermekeik öntelt fellépésének, ez az ő dolguk. Az iskolában azonban legyen a gyermek szerény magatartású; a szemtelenséget, tolakodást, neveltlenséget hagyja otthon. Ha nem ölheted is ki modorából a pöffeszkedést, arra talán mégis meg tudod tanítani, hogy legalább elviselhető magatartású legyen az iskolában.

Hiba, ha túlságosan engedékeny vagy.

Ha mindent megengedsz, senki sem ügyel rád, a tanítás eredménytelenségbe fullad, a tanulókat elrontod. Ha nem tudsz fegyelmei tartani, tanítani sem tudsz. A rosszabb fiúk kinevetnek, a jobbak nem adnak szavadra semmit, tanításodnak nem lesz eredménye. Lárzával természetesen nem tarthatsz fegyelmet, mert a fegyelmező erőnek egyéniségeből, tudásodból, következetességéből kell áradnia. A csendes szó s az illetlenség nem tűrő erély többet ér minden kiáltozásnál.

Hiba, ha népszerű akarsz lenni.

Gyermekeket nevelni főképp szeretettel kell, de ez a szeretet nem lehet mindent elnéző gyengeség. Ami jó a családban, veszedelmes az iskolában. Férfias fegyelem a fiúk között, komoly rendszeret a leányoknál, kötelességtudás mind a két helyen: ez az az alap, amelyen minden tanítás épül. A túlságos engedékenységgel népszerűvé teheted magad, de csak rövid időre, mindaddig, amíg be nem következik nevetségessé válásod.

Hiba, ha nem tudsz bánni tanítványaiddal.

Fegyelmezz erősen, de légy nyájas és derűs. Fojtsd el gúnyolódó hajlamaidat, mert a gúny örök tövist hagy tanítványaid lelkében. Még a nyersséget is inkább elviselik, mint az iróniát. A szellemtelen gúny egyenesen gyűlöletet ébreszt a tanár iránt. A jó tanár rendet követelő, következetes, igazságos, jómodorú, derűs; a rossz tanár száraz, hideg, unott, gúnyolódó, goromba.

Hiba, ha nem tudod, hogyan szabad büntetni.

Nem lehetsz osztályod zsarnoka. Nem büntethetsz tetszésed szerint. Az önkényes büntetésekből temérdek kár és baj

származik. Ezért hangsúlyozza a Középiskolai Rendtartás, hogy milyen büntetések tilosak: a kitérdeltetés, óráról való kiküldés, bezárás, az osztálynak vagy egyeseknek külön berendelése az iskola épületébe, a tápláléknak bárminemű megvonása, büntetési feladatok íratása. Tilos a testi fenyítés is. A tanulóhoz nem szabad hozzáérned.

Hiba, ha tömegfenyítéssel akarsz rendet teremteni.

A tömegfenyítés igazságtalan fegyelmező eszköz. Végző eredményben nem is a fegyelmet, hanem a fegyelmetlenséget mozdítja elő. Azért, mert néhány vásott fiú rossz fát rak a tűzre s nem tudod kinyomozni a kihágás elkövetőit, nem sújthatsz ártatlanokat is. Az osztály a maga egészében nem felelős egyesek léhaságaiért. Ha az osztály magára vállalja a tett elkövetését, akkor is csak az igazán vétkeket kell megbüntetned s nem az egész osztályt. Így a büntetésnek meglesz a maga erkölcsi hatása s nem támad belőle közös bajtársi dicsőség.

Hiba, ha nem készülsz gondosan tanításodra.

Régi igazság, hogy eredményes tanítás nem lehetséges lelkiismeretes készülés nélkül. A készülés kettős irányú: tárgyi és módszertani. Tárgyi tudás híján senki sem taníthat. Ha többször is tanítottad egy-egy osztály anyagát, mégis készülnöd kell minden órádra. A módszeres készülés épen ennyire fontos. Minden órának céljának kell lennie. Domborodjék ki a tanulók előtt az óra tanulsága, világosan lássák, mit kapnak az órán.

Hiba, ha nem jól osztod be az idődet.

A jó tanítás helves időbeosztást kíván. Voltaképpen az órának ott kellene lennie a katedrán, hogy önmagadat is ellenőrizhesd: vájjon mennyi időt fordítottál a régi anyag számonkérésére, mennyit az új anyag feldolgozására, mennyit az összefoglalásra. A helyes beosztású történetórán például a tanulók kikérdezése 15 percig tarthat, az új anyag feldolgozása 25 percig, az összefoglalás 5 percig. Óvakodj attól, hogy a tanulók üdülésére szánt tíz percből elvégy valamit. A tízperces óraközi szünet megcsönkítése nem jelent semmi nyereséget, csak az igazságtalanság és elkedvetlenedés érzését váltja ki az ifjúságból. Fegyelmezned kell magadat, mert csak így érheted el, hogy tanítványaid is fegyelmezettek legyenek.

Hiba, ha nem küzdöd le rossz szokásaidat.

A rossz szokásból eredő egyoldalúság ne tegyen félszeggé. A korholó tanár előre tudatlannak szidja tanítványait s még azt is megfélemlíti, aki tud valamit. A gúnyolódó tanár szen-

vedéssé teszi az iskolában töltött időt tanítványaira, mert a fiatal lelket semmi sem kínozza úgy, mint az irónia. A magát kímélő tanár kényelmesen tölti idejét az osztályban, a helyett, hogy minden percet kiaknázna a nevelés és tanítás céljaira. A tanításban el-elkalandozó tanár többnyire készületlenségét leplezi rendszertelenségével. Hát még a sok fölösleges taglejtés és meg-megismétlődő kifejezés: az „ugye”, „tehát”, „kérem szépen” és más efféle henyeségek. Nevetségessé teszed magad bizonyos szók és kifejezések állandó ismétlésével.

Hiba, ha előadsz, holott tanítanod kellene.

Előadni az is tud, akit egyszerűen kirendelnek előadóvá, anélkül, hogy a pedagógiából elemi ismeretei volnának. Ne előadások tartásával iparkodj csillogni tanítványaid előtt, hanem tervszerű munkával tanítsd őket a szükséges ismeretekre, módszeres elgondolással dolgozz velük, percről percre élesítsd elméjüket. Egyes tárgyak óráin a legfelsőbb osztályokban igenis előadhatsz, de csak módjával és nem az előadás kedvéért. Az irodalomtörténetnek és a történelemnek lehetnek olyan részei, ahol minden munkáltató tanításnál többet ér az elbeszélő fejtegetés és a hangulati elemek kiaknázása, ahol a főiskola felé közeledő érettebb ifjúság már szomjazza a gondos előkészületen alapuló folyamatos tanári előadást. Legyen azonban gondod arra, hogyan kötöd le minden egyes tanuló figyelmét világosan tagolt beszédeddel.

Hiba, ha mellőzöd a tankönyvet és jegyzeteket készítettetsz.

A régi iskolák egyik átka volt, hogy a tanár jegyzeteket diktált és lenézte a tankönyvet. Nem egyszer ezért volt a tanári munka megdöbbenően sikertelen. A tanulók jegyzetei tele voltak hézagokkal, félreértésekkel. A tankönyvek sutban heverték, bár nyilvánvaló, hogy nélkülük nem képzelhető el tisztességes tanítás. De a tanár kérkedni akart s azt gondolta, hogy neki nem a tanítás az első feladata, hanem a főiskolai előadás, úgy, ahogy azt az egyetemen látta. A maga tanulmányait akarta belegyömöszölni tanítványai fejébe s nem tudta megérteni, miért olyan siralmas munkájának az eredménye.

Hiba, ha a leckét nem tudod helyesen számonkérni.

A számonkérés akkor helyes, ha kérdéseid gondolkodásra ösztönzik az egész osztályt. Nem kell ragaszkodnod a könyv szövegének sorrendjéhez. Felteszed a kérdést, az egész osztálytól várod a feleletet s válaszra hívod azt is, aki nem meri felnyújtani kezét. A számonkérés közös munka, az egész osztály foglalkoztatása, nem pedig hosszas referáltatás a katedra mellett, vagy a tábla előtt.

Hiba, ha ügyetlenül kérdezel.

A kérdések egymásutánja tervszerű legyen, ne ötletszerű. Sok jó átadó-képességű tanár ügyetlen kérdező. A tanulók kiismerik balfogásait s ok irányítják a kérdezés menetét vagy legalább is igennel és nemmel járulnak hozzá a sokat beszélő tanár kérdéseéhez, amelyekre ő maga mindjárt meg is felel. A kérdéseket nem szabad elnyújtani. A mellékes dolgok maradjanak el, a lényeg világítson.

Hiba, ha a tanulókat a notesz betűrendje szerint szólítod fel.

Csak ez kell a diáknak! Még a jobbak is regényt olvasnak a pad alatt vagy a következő órára készülnek, esetleg házi dolgozataikat írják, miközben te — valami különös nevelői tehetségtelenséggel — gépiesen végzed a tanügyi hivatalnok munkáját. Ellenkezőleg! Lelkes ütemben csapjanak az osztályra kérdéseid; egy diák se sejtse mikor szólítod fel; csak ha nyilvánvaló valamelyikről, hogy homályos a tudása, ott állj meg s próbáld ki, vájjon készült-e az elvégzett anyagból, szóval tudja-e a leckét?

Hiba, ha előbb hívod fel a tanulót és csak azután teszed fel a kérdést.

Még mindig van ilyen tanár. Nem gondolja meg, hogy amíg csupán a kérdés hangzik el és ismeretlen a tanuló neve, mindaddig figyel és gondolkodik az osztály; de ha előre feláll a tanuló és csak azután történik a kérdés felvetése, az osztály félvállról veszi a közös munkát.

Hiba, ha bogarasan osztályozol.

Helyrehozhatatlan károkat okozhatsz. A tanulók sokkal komolyabban veszik az osztályozást, mintsem azt a felnőttek képzelik. Ha látják, hogy elvből nem adsz jeles osztályzatot, a legjobbak is bosszúsán fordulnak el a tanulástól s ennek megvan a szomorú eredménye: a tanár meggyűlölése, a tanulmányi állapot hanyatlása. Ha viszont elvből mindenkit átengedsz s még a leghaszontalanabb naplopókat sem buktatod meg, a jók és rosszak egyaránt szánakozó mosollyal térnek fölötted napirendre s az osztályban megszűnik minden komoly munka.

Hiba, ha nem rostálsz meg a tanulókat.

Az I. osztályban egy év alatt kiviláglik, ki ül feleslegesen az iskola padjain. Kár az ilyen tanulót agyontanítással, kegyelmi ténykedésekkel, javítóvizsgákkal továbbvinned, a helyett, hogy elutasítanád az iskolából. Az V. osztályban

különösen kirívó egyes tanulók tehetségtelensége vagy közömbössége. Vétek őket tovább engedned. Már megvan a IV. osztályos bizonyítványuk, a szülők megnyugodhatnak ítéletben. Ha a tanuló a VII. és VIII. osztályt végzi, akkor már méltatlankodik és siránkozik a szülő, miért engedték gyermekét idáig, amikor már nem viheti másfajta iskolába és inast sem nevelhet belőle.

Hiba, ha túlterheled tanítványaidat.

Szaktárgyaid szeretete ne ragadjon arra, hogy nehezen teljesíthető követelményekkel gyötörd az ifjúságot. Gondold meg, hogy tanítványaidnak napról-napra öt tanítási órára kell készülniök otthonukban. Lehet-e követelni, hogy órákat szenteljenek egy-egy tantárgynak? Az eszményi dolog az volna, hogy a tanítás anyagát már az órán tanulja meg a diák, de ha ez nem lehetséges, legyen gondod arra, hogy egy-egy tantárgyból ne legyen megbíráhatatlan otthoni munkája a tanulóknak.

Hiba, ha tárgyi tévedéseket tanítasz.

Oka nyilvánvaló: nem haladsz a korrall, nem tanulsz, a tanári könyvtárt nem használod, a folyóiratokat nem forgatod. Diákjaid föléd kerekednek, kinevetnek, lenéznek s te magad sem tudod, milyen szánalmas a helyzeted. Mert a legjobb tudás is elsatnyul idővel, ha nem nyer felfrissülést. Ha lélekben távol állsz a tudománytól s abból akarsz megélni, amit az egyetemen tanultál vagy a tankönyvből merítettél, aláírtad szellemi szegénységed oklevelét.

Hiba, ha idegen szavakat használsz.

Miért vegyítesz magyar beszédedbe idegen elemeket? Miért tűröd, hogy tanítványaid latin-német szókkal kérkedjenek? Lusták talán és nem tudják kikeresni valamelyik magyarító szótárból a jóval hangzatosabb, világosabb, tárgyhoz illőbb magyar szavakat? Vagy tőled tanulják ezt a közömbös hanyagságot? A nemzetközi használatú tudományos műszavakat — aminő a hidrogén, benzin, mikroszkóp, stílus, tragikum — ne akard kicserélni érthetetlenül hangzó újításokkal, de jó magyar szavainkat se engedd feledésbe merülni semmiféle nagyozolásért, renyhességért, csökönyösségért.

Hiba, ha nem javítod tanítványaid beszédét.

Szabad előadásra és értelmes fogalmazásra csak úgy tudod megtanítani tanítványaidat, ha számot vetsz a kezdő tanuló lélektanával. Rövid mondatot kívánj tőlük s csak két-három egyszerű mondat után engedd meg az összetett

mondatot, de ez a mondat se legyen alárendelt szerkezetű, hanem mellérendelő összetétel. Az aki, amely lehetőleg tűnjön el tanítványaid stílusából. A németességeket, latinosságokat kérlelhetetlenül üldözd, de hogy üldözni tudd őket, tanulj meg te is magyarul. Elemi kötelességed ez, bármelyik tantárgynak légy is a tanára.

Hiba, ha nem világosítod fel a tanulókat, hogyan írjanak?

A tanulók egy része nem tud ép mondatokban beszélni, de a könyv szövegét sem akarja megtanulni s így kínos hebegésbe fullad minden mondanivalója. írásbeli dolgozataiban bonyodalmas stilizálással fejezi ki a legegyszerűbb gondolatokat, csak úgy hemzseg minden fogalmazásában a sok alárendelt mondat. Szoktasd rá a tanulókat, hogy egyszerű gondolatokat rakjanak egymás mellé s fejezzék ki azokat egyszerű mondatokkal. Két-három rövid mondat, utána egy hosszabb mondat, azután ismét néhány rövid mondat, mögötte egy hosszabb mondat. Talán kissé gépies eljárás, de a tanuló megtanul beszélni, megtanul fogalmazni s előadása nem lesz szárnalmas kapkodás, fogalmazása nem lesz érthetetlen hivatalos stílus.

Hiba, ha rosszul választod meg az írásbeliek tárgyát.

A nehéz tétel rossz tétel. Az érettségi írásbeli tételek között gyakran vannak olyanok, hogy még a kitűnőbb képzettségű tanárjelölteknek is gondot adna kidolgozásuk. Az ilyen nagyzó tétel kitézése kritikátlan önámítás. Legyen a tétel egyszerű, könnyű, józanul kigondolt s a tanulók mindjárt kevesebbet segítenek egymáson.

Hiba, ha nem javítod gondosan a dolgozatokat.

Inkább kevesebb dolgozatot íráss, de a tanulók lássák, hogy foglalkozol munkájukkal. Miért teljesítsék ők a kötelességüket, ha te is kibújsz a kötelesség teljesítése alól? A kijayitlatlan dolgozat kész botrány: csaknem akkora botrány, mint amikor hatvannál több gyermek ül egy teremben. Ha sok a tanuló, íráss ritkábban dolgozatokat, de tisztességes javításukról meg ne feledkezz, mert bizonyára lelkiismeretes embereket akarsz nevelni.

Hiba, ha nem gondolsz az ismétlésre.

A tanítás anyagának ismétlése nélkül a tanulók nem őrzik meg az ismereteket. A jezsuiták sikereinek egyik titka az volt, hogy sokszor ismételtettek. Egy-egy kisebb egység után ismételd át az odatartozó anyagot. Ismételtess minden nagyobb didaktikai egység után is. Bizonyára tudod, hogy az ismétlés

nem fejezetek szerint való újrakikérdezése az elvégzett anyagnak, hanem eredeti feldolgozás új szempontok kitűzésével.

**Hiba, ha tanítványaid tudománya
nem ér tovább a tankönyvnél.**

A túlterhelés fölösleges erőpazarlás, koptatja a tanulók béketűrését, a szüklátóköri tanítás megmarad a tankönyv ketrece mögött. Légy tanítványaid igazi szellemi vezetője, adj számukra friss értékeket, a néikül, hogy aprólékos részletekkel zaklatnád őket. Új magyar könyvek megjelenéséről, tudományos folyóiratok tartalmáról, közérdekű előadások jelentőségéről, nyilvános könyvtárak és múzeumok érdekességeiről, a szellemi törekvések újabb fordulatairól, általában az életnek és a világnak szaktárgyaidhoz kapcsolható haladásáról rövid megvillantásokkal tájékoztasd tanítványaidat. Adj a legjobb kezébe néhány könyvet, tudakozódj olvasmányaikról, buzdítsd őket házi jegyzetek készítésére.

**Hiba, ha az osztályban a tanulók
magánviszonyairól érdeklődöl.**

Semmiféle atyáskodó kíváncsiság nem jogosít fel arra, hogy tapintatlan légy a tanulókhoz s olyan kérdéseket intézz hozzájuk, amelyek miatt pirulniok kell. Az érdeklődés kotnyeles formája akaratlanul is mérgezett tör lehet egy-egy önérzetesebb ifjú számára. A családi viszonyok kutatása, az otthon bensőségének kitergetése nem való az osztály elé. A gyöngédtelenséget és kíméletlenséget ne nevezd el szociális érdeklődésnek.

**Hiba, ha tanítványaidat
a magad ügyeinek elintézésére használod fel.**

Gyermekekkel üzenetet küldeni, csomagok kézbesítését bízni rájuk, vásároltatni velük, általában szívességeket kívánni tőlük: ezektől a dolgoktól óvakodnod kell. Még az iskolával, szertárakkal, könyvtárakkal kapcsolatos munkák teljesítésére is csak azokat használd fel, akik erre önként és készségesen jelentkeznek. Az ilyeneknek azonban példás magaviseletű és jó tanulóknak kell lenniök, mert a diák mindig hajlamos arra, hogy az ilyen munkáért kedvezést várjon tőled. Egymagában sohasem vidd magaddal a tanítványodat, legalább ketten legyenek ott, ahol foglalkoztatod őket.

**Hiba, ha azt hiszed,
hogy a szülőt meg lehet győzni gyermeke vásottságáról
vagy tudatlanságáról.**

Ezen ne csodálkozz, hiszen olvastad Madáchtot: Lángelme minden újszülött. A szülők szemében az is marad mind-

végig. Ezért ne vitatkozz a szülőkkel, ne akard a magad véleményére hajlítani őket, hanem egyszerűen közöld velük az igazságot, világosítsd fel őket, hogy mi a teendőjük. Gondold meg minden kijelentésedet, tapintatosan beszélj, anélkül, hogy barátkoznál, vagy bizalmaskodnál. A túlságos közelség megingat álláspontodban, a merev magatartás ellen-szenvenssé tesz. Mindent meg lehet mondani, csak ne hanyagold el a formákat.

Hiba, ha nem teljesíted igazgatód utasításait.

Igazgatód utasításait minden szolgálati ügyben köteles vagy teljesíteni. Ha az igazgató valamely intézkedésében sérelmet láatsz, az igazgatói meghagyást akkor is végrehajtod, de a valódi vagy vélt sérelemért orvoslást kérhetsz a felsőbb hatóságtól. Az bizonyára nem tűri, hogy a téves intézkedés ne igazíttassék helyre, vagy hogy az esetleges erőszakosság megtorlás nélkül maradjon.

Hiba, ha megjegyzéseket teszel tanártársaidra.

Sem a szülők körében, sem a tanulók előtt ne bíráld kartársaid magatartását. Ha panaszod van működésük ellen, találd meg a módját, hogyan igazíthatod ki hibáikat. Ezt azonban tapintatosan kell tenned. Ha az iskola súlyosabb kárt vallana valamelyik tanár miatt, semmi esetre se hallgasd el az illető botlásait, folytass vele a dolgról eszmeceserét, kérj tanácsot tapasztaltabb kartársaidtól. Szükség esetén fordulj az iskola igazgatójához.

Hiba, ha hivatalos dolgokról idegeneket tájékoztatsz.

A tanulókkal, a szülőkkel, a testületen kívül álló tanárokkal semmi olyat nem szabad közölnöd, ami a tanári értekezleteken történik. Bármiféle bizalmas tájékoztatás a hivatalos titok megsértése. Árulás a benned bízókkal szemben.

Hiba, ha nem óvod a tanári tekintélyt.

Bizonyos mellékfoglalkozások nagyon csorbíthatják a tanári tekintélyt a szülők és a tanulók előtt. A kosztosdiák tartása, saját intézetbeli tanulóknak magánoktatásban való részesítése különösen árthat a tanári állás megbecsülésének. Nem szabad gondozatlan külsővel megjelened az iskolában, azon a címen, hogy reád nézve nem kötelezők az elemi illem-szabályok. Az elhanyagolt ruházat még nem biztos jele a kivételes szellemi tehetségnek. Ártasz tekintélyednek akkor is, ha helytelen a modorod a szülőkkel szemben. Köteles vagy úgy tárgyalni velük, hogy mindenki felháborodás nélkül távozzék az iskolából. Mindent meg lehet mondani az embereknek, csak legyen a társalgás hangja higgadt és előkelő.

Hiba, ha ajándékot fogadsz el.

A hiba enyhe kifejezés. Súlyos tiltott dolog ez, de ha nem volna is vétség, jóérezésnek akkor is tiltakoznia kellene az ajándékozás kísérletei ellen. Még néhány virágszál elfogadása is káros. Igaz, hogy sok szülő nemcsak a tanári ítélet enyhítése végett szeretne ajándékot adni, hanem szeretetből és hálából, de tanári hivatásod nem tűri az e fajta tiszteletnyilvánítást. Bármilyen ajándék elfogadása kárral jár a tanárság egyetemére.

Hiba, ha nem olvasod a Tantervhez kiadott Utasításokat.

Az Utasítások tele vannak gazdag tapasztalatokon alapuló észrevételekkel. Ne akarj túlzott önérzetben bölcsebb lenni azoknál, akik évtizedes munka árán belesűrítették megfigyeléseiket az Utasításokba. Az Utasításokba foglalt módszertani tanácsok követése: kötelesség; ha azonban valaki az ott elmondott tanács határain belül a maga elgondolásait tökéletesebben tudja megoldani, megmaradhat a maga eljárása mellett.

Hiba, ha nem ismered az iskolai Rendtartást.

Amint nincs olyan katonatiszt, aki nem ismerné a saját szolgálati szabályzatát, nem lehet olyan tanár sem, aki a Tantervnek, Utasításoknak és Rendtartásnak személyére vonatkozó részeit ne tudja könyv nélkül. Számos iskolai bonyodalom, káros intézkedés, fegyelmi eset arra vezethető vissza, hogy egyesek járatlanok mesterségük elemeiben. Kísérd figyelemmel a hivatalos rendelkezéseket. Ez éppen olyan elemi kötelesség, mint a szaktárgyaidra vonatkozó neveléstudományi munkák és tudományos folyóiratok olvasása.

Hiba, ha nem készülsz el idejében az évi tananyag feldolgozásával.

Amint elengedhetetlen követelmény, hogy előre átgondolt tervvel menj be minden órára, hasonló fontosságú az is, hogy jól elrendezd az osztály tananyagának feldolgozását. Amit el kell végezned, attól ne maradozz el. Számíts a váratlanul beálló szünetekre vagy betegségedre. Inkább előbb fejezd be a tankönyv anyagát, semmint később: így az ismétléssel annál jobban kimélyítheted diákjaid tudását. Mindig marad sok értékes mondanivalód még azután is, hogy a törvényesen kiszabott tanítási anyagot elvégezted.

Hiba, ha nagyon elégedett vagy munkáddal.

Azon a címen, hogy kiváló tanárnak érzed magad, nem hárríthatod el magadtól az ellenőrzést és a bírálatot. Alig van olyan tanár, aki nem tartja magát jó pedagógusnak. Ha a

nyilvánosság kizárásával, pusztán lelkesedésből, saját pénzen tartanál lenn egy iskolát, akkor a józan ész határain belül tehetnél a magad tetszése szerint, de ha a közpályán működöl, kénytelen vagy a kritikát elviselni.

Hiba, ha nem szereted a tudományos eszmecseréket.

Ha nem olvasol tudományos könyveket és folyóiratokat, lassankint járatlanná leszel a magad szakjában s megeshetik, hogy egy-egy felső osztályos tanítványod a saját tudását titokban büszkén összeméri a te közömbösségeddel. A tanári szobák tízperces szünetei a tudományos problémák és nevelési kérdések megvitatására valók. Hagyjuk a politizálást azokra, akiknek a tudomány érdektelen valami.

Hiba, ha nem ügyelsz szertáradra.

A szertárnak, könyvtárnak ragyognia kell a tisztaságtól. Minden darabjának ott kell lennie a maga helyén, por nem lepheti be a tárgyakat, könyveket. Új eszközök beszerzésében, könyvek vásárlásában légy körültekintő. A tanítás tudományos célja a fontos, nem egyes szaktanárok magánérdeklődése különleges eszközök és könyvek iránt. Idegen nyelvű könyvet csak akkor szerezz be, ha valamennyi érdemes magyarnyelvű szakmunka megvan a könyvtárban. Magyarul még azok is szívesebben olvasnak, akik járatosak az idegen nyelvekben; az értékes magyar szakkönyvek megvásárlása nagy mértékben erősíti a hazai tudományosság alapjait. Az is hiba, ha leltárad nincs rendben; hanyagság, ha írásod nehezen olvasható.

Hiba, ha nem gondolsz még az alábbiakra.

Csak néhány rövid mondatban vedd tudomásul a következőket. Hiba, ha gyermekek előtt bírálgod a szülőket; ha többször is magad elé rendeled és ezzel napi foglalkozásában megzavarod az apát és anyát; ha tanártársaid helyettesítését terhes munkának fogod föl; ha kivonod magad a kivonulások alól vagy azokon közönyös magatartást tanúsítasz; ha az osztályteremben leülsz a tanulók közé és barátkozol velük; ha nem kíséred figyelemmel a tanulók mulasztásait s nem teszel meg mindent arra, hogy a könnyelmű távolmaradások megszűnjenek.

Hiba, ha nem érzed át, hogy végső eredményben milyenek is kell hát lenned.

Légy derűs kedélyű, átgondolt módszerű, jó fegyelemtartó. Kötelességérzet legyen tanításaidban, felelősségérzet benned. Ne kínozd a gyermekeket sok házi munkával, hasz-

náld ki leleményesen az iskolai időt. Az osztály egy kis része mindig taníthatatlan, közömbös vagy rosszindulatú, de a nagyobbik rész hálás, ha érzi, hogy nemes szellemű tanára van. Ne feledkezz meg arról, hogy a tanulókat magánolvasmányaik kiválogatásában is támogasd. Gyűjtsd magad köré a tudományos hajlamúakat s örvendj, hogy valamilyen szellemi irányban — ha mindjárt nem is szorosan szaktárgyaiddban — fejlődni kezd az érdeklődésük.

PINTÉR JENŐ DR-